

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

37(082)
П24

Випуск

XXXIX

Аналіз вправи: В яких ситуаціях ти відчуваєш те саме, що і їжачок? Що повинна зробити інша людина, щоб ти зміг їй довіряти? Що ти відчував, коли був Хлопчиком, який допомагає Їжачку?

Гра “Спасибі за приємний день” (з 8 років). *Мета:* сформувати уміння яскраво і виразно висловлювати дружні почуття, вдячність один одному. Гра може стати своєрідним ритуалом закінчення екскурсії, останнього уроку тощо.

Інструкція до виконання: Один з учнів стає у центр кола. Інший підходить до нього, тисне руку і промовляє: “Спасибі за приємний день!”. Обидва, перебуваючи у центрі, тримаються за руки. Потім підходить третій учень, тисне вільну руку одного з товаришів зі словами “Спасибі за приємний день!”. Таким чином група у центрі кола постійно збільшується. Коли до групи приєднується остання дитина, коло замикається і церемонія завершується мовчазним трикратним потискуванням рук. На цьому гра завершується.

Таким чином, важливою умовою у забезпеченні наступності між дошкільною та шкільною ланками освіти володіє інтерактивна гра, що забезпечує включення у взаємодію всіх учасників навчально-виховного процесу, вчить аналізувати власні почуття, шукати адекватні, прийнятні у суспільстві форми їх вияву. Перспективами подальших досліджень може стати виокремлення інтерактивних ігор для засвоєння етичних норм спілкування дошкільників та школярів в усіх 15 основних тематичних групах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Метод. посіб. – К.: Освіта, 2006. – 269 с.
2. Дитина в дошкільні роки: Програма розвитку, навчання та виховання дітей. – 2-е вид. – Запоріжжя: ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2004. – 268 с.
3. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М.Богущ, Л.О. Варяниця, Н.В.Гавриш, С.М. Курінна, І.П. Печенко; Наук. ред. А.М. Богущ; За ред. Н.В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368 с.
4. Дошкільна освіта в Україні: Нормативно-правове регулювання/ Упоряд. Л.Гураш, Т.Вороніна. – К.: Вид. дім “Шкіл. світ”, 2006. – 120 с.
5. Занюк С.С. Психологія мотивації: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
6. Програма “Українська мова” //Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. – К.: “Початкова школа”, 2006. – С. 12 – 59.
7. Фопель К. Как научить детей сотрудничать?: Практическое пособ.: В 4 т. – М.: Генезис, 1998. – 160 с.

УДК 372.3

І.В. Онищенко

ЗАЛУЧЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ЧИТАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розкривається сутність та механізми формування інтересу до книжки, визначаються педагогічні умови залучення дошкільників до читання в умовах сучасного соціокультурного середовища.

The paper studies the essence and mechanisms of forming the interests to the book, determines pedagogical conditions of teaching reading for pre-school children in a definite socio-cultural environment.

Постановка проблеми. Проблема залучення дошкільників до словесного мистецтва, розвиток та виховання дітей засобами словесного мистецтва – одна із важливих і складних проблем сучасної науки. Мистецтво слова дає змогу розкривати перед дошкільниками багаті

художньо-пізнавальні можливості, навчати дітей сприймати через літературний твір навколишній світ, одержувати від читання глибоку естетичну насолоду.

На жаль, сьогоднішній стан дитячої літератури не можна назвати благонадійним або, навіть, нормальним, хоча книг для дітей і про дітей видається велика кількість. У цьому потоці книжкової продукції демонстративно зменшується питома вага серйозної, духовної та морально збагаченої літератури, а це, в свою чергу, впливає на зниження рівня духовності людини, на глобальне руйнування національних традицій [6: 3].

Процес спілкування дошкільника з книгою безпосередньо спрямований на становлення та соціалізацію особистості. Книга має великий вплив на розумову, духовну та емоційну сфери дитини, і тому проблема ефективного формування та розвитку інтересу до читання сьогодні є найбільш актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні дослідження вчених Н.Й.Волошиної, Л.Г.Коваль, І.В.Крицької, Н.С.Миропольської, Г.М.Недялкової, Л.І.Олефіренко, Л.А.Руденко, О.П.Рудницької, М.М.Шпак та ін. підтверджують думку про те, що дітям дошкільного віку властиві особливі передумови для активного залучення до художньо-мовленнєвої діяльності.

Психолого-педагогічні дослідження М.М.Волокітіної, П.Я.Гальперіна, В.В.Давидова, Л.В.Занкова, О.В.Запорожця, В.А.Крутецького, Г.О.Люблинської, М.М.Матюхіної, Т.С.Михальчик, Н.Д.Молдавської, З.І.Романовської та ін. визначають особливості розвитку вмінь у дітей дошкільного віку естетично оцінювати твори художньої літератури.

Проте, незважаючи на велику кількість досліджень з порушеної проблеми, питання залучення дітей дошкільного віку до читання в умовах сучасного соціокультурного середовища висвітлені недостатньо. Вказана проблема є актуальною й вимагає першочергової уваги й осмислення, адже дитяча література, читання як процес відіграють провідну роль у формуванні особистості, у створенні системи загальнолюдських цінностей.

Метою дослідження є виявлення сутності й природи інтересу до книжки, визначення умов залучення дошкільника до читання в умовах сучасного соціокультурного середовища. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких дослідницьких завдань: 1) проаналізувати теоретичні та експериментальні дослідження можливостей залучення дошкільника до читання; 2) виявити умови виникнення й механізми формування інтересу до книжки; 3) визначити педагогічні умови залучення дитини дошкільного віку до читання в умовах сучасного соціокультурного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з найважливіших характеристик людини як живої соціальної системи є її відкритість, неможливість існування без безперервної взаємодії з іншою системою – навколишнім середовищем [4: 157]. У словникових джерелах поняття “середовище” тлумачиться як “сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму; це соціально-побутові умови життя людини; оточення” [1: 1116].

Під соціокультурним середовищем ми розуміємо сукупність соціально-культурних, соціально-педагогічних, сімейних, побутових умов спілкування дитини в системах “дорослий (батьки, родичі, вихователь) – дитина”, “дитина – дорослий”, “дитина – дитина”. Для сучасного соціокультурного середовища найвищими цінностями є гідність, духовність, свобода, рівність, солідарність, згуртоване демократичне суспільство, правова держава, міжнаціональна і міжконфесійна злагода, взаємна повага і толерантність, справедливість та добро.

Формування та розвиток духовного світу людини, як і все, розпочинається з дитинства, залежить від сім'ї, оточення та, звісно, від книжки – невичерпного джерела мудрості і знань. Упродовж всього життя ми звертаємося до книжки, яка розкриває перед нами чарівний світ – краси, добра, ідей і роздумів, збагачує нас духовно, загострює розум. Книжка і сьогодні залишається досконалим інструментом для інтелектуального, духовного розвитку і формування людини. І чим раніше до рук дитини потрапить потрібна книжка, яка

навчить її відрізняти добро від зла, обирати вірних друзів, пробудить громадянську самосвідомість, тим скоріша вона сформується як особистість.

На думку В.О.Сухомлинського, одним із стимулюючих факторів створення розвивального мовленнєвого середовища є “подорожі” дітей у світ природи, які він “не уявляв собі як щось відривне від книжки” [5: 194]. Педагог був переконаний, що дитина не бачить краси навколишнього світу, якщо не відчула краси слова, прочитаного у книжці.

Відомо, що саме в дитинстві формується світогляд людини, закладаються основи її інтелекту, культури, освіти, і однією з основних складових розвитку є читання. А саме вихователі, пропагуючи істину, добро і красу, сіючи зерна духовності, покликані удосконалювати та розвивати внутрішній світ дитини, сприяти її всебічному і гармонійному розвитку.

Фахівці відзначають, що спочатку книжка для дитини асоціюється з річчю, якою можна погратися, пошарудіти, випробувати на міцність, а вже потім – користуватися нею як джерелом знань. Особливу цінність у вивченні цього питання становлять дослідження, гарантована багаторівнева підтримка і стимулювання саме дитячого читання, оскільки діти є носіями і безпосередніми ретрансляторами знань та накопиченого соціального досвіду, вони є генофондом кожної самобутньої нації. Читання – багаторівневий процес, який починається з вивчення букв, читання слів і закінчується розмірковуванням, а згодом прилученням до освіти та культури.

Погоджуємося з думкою З.О.Гриценко, що “дуже не правий той, хто вважає, що дошкільника треба тільки забавляти, що йому досить ігрової літератури й гри з літературою в процесі заняття в дошкільній установі, що часом перетворюється на забавку, виставу або тренування дітей за допомогою різного роду вікторин і вправ. У дошкільній установі забули про гедоністичну функцію літератури й мистецтва, функцію насолоди, якої може й має досягати дитина у процесі вдумливого виразного читання художнього тексту” [3: 27].

Отже, сьогодні вихователів слід бути особливо грамотним у питаннях формування кола дитячого читання, глибоко знати історію рідної літератури й літератури інших народів, щоб професійно підходити до аналізу дитячих творів, виділяючи в літературі будь-якого народу, в першу чергу, “загальнонародські прагнення”, виховуючи повагу до культури різних народів і бажання зрозуміти й прийняти її.

З метою залучення дошкільників до читання вихователь може проводити подорожі до “Країни книжок”, організовувати виставки дитячих малюнків. Пробудити інтерес до читання допоможе й яскраво оформлена книжкова виставка. Кожна така виставка – це завжди результат співпраці автора, художника, а іноді й дошкільника. Із великим задоволенням діти переглядають лялькові вистави “Як Незнайко читав книжку”, “Як Барвінок і Ромашка книгу рятували” та ін. Ми вважаємо, що пропонувані види робіт зможуть зацікавити дітей художнім матеріалом, розвиватимуть художнє (образне) мислення, впливатимуть на розвиток їхніх естетичних потреб.

Ще однією ознакою нинішньої соціокультурної ситуації є кризові явища в родині: зростання кількості неповних сімей, асоціальний спосіб життя низки сімей, падіння життєвого рівня, зростання психоемоційних і фізичних перевантажень у дорослого населення, звужене коло внутрішньосімейного спілкування тощо. А це веде до того, що все більша кількість дітей зростає без книжки взагалі.

Саме з розмов з батьками, у бесідах, під час обміну думками та досвідом діти усвідомлюють, що таке добро і зло, милосердя й віра, допомога й дружба, любов і великодушність, шляхетність та гідність, справедливість і честь. Глибше зрозуміти та осмислити ці поняття і оточуючий світ дітям допоможуть книжки для сімейного читання. І одне з основних завдань дорослих – батьків, вихователів, бібліотекарів – грамотно та венав’язливо полегшити малюкам процес пізнання навколишнього світу і самого себе. На це спрямовані книжки таких видавництв: “А–БА–БА–ГА–ЛА–МА–ГА”, “Ранок”, “Лелеченя”, “Троно”, “Промінь” та ін., які розширять знання дітей про навколишній світ, сприятимуть мовленнєвому розвитку дошкільника.

Однак не може бути розвивальним сучасне соціокультурне середовище без наявності в дошкільному навчальному закладі бібліотеки для читання. У загальнодержавній системі виховання бібліотекам, які обслуговують дітей дошкільного віку, належить важлива роль. Проте поряд з окремими досягненнями у формуванні фондів, контингенту маленьких читачів, методики роботи з ними визначаються і досить серйозні вади, серед яких Л.Веселова виділяє такі: “зміст сучасної роботи з читачами не забезпечує цілісного, гармонійного розвитку дитини; існуюча методика не створює належних умов для залучення дітей до читання, творчої діяльності; ... відсутній зв'язок з батьками (бібліотекарі зі свого боку не враховують сімейні обставини щодо організації читання дітей, батьки ж, у свою чергу, не зорієнтовані на розуміння значення читання в дитячому віці та своєї ролі в керівництві ним) та ін.” [2: 3].

Ці вади поряд з іншими факторами зумовили зменшення частки читання в структурі дозвілля дошкільників, низький рівень розвитку літературного смаку. Найчастіше вихователь у дошкільній установі стає єдиною людиною, яку діти бачать із книгою. Чи не звідси йде та відраза до дитячої літератури, нерозуміння її, глузування над змістом або помилкове трактування його, що властиві деяким людям?

Висновки. Отже, залучення дошкільників до читання є одним із важливих напрямків діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Вихованню інтересу дитини до книжки, прищепленню навичок користування нею, формуванню особистих мотивів читання сприятиме створення науково обґрунтованої системи педагогічних умов, ефективних методичних розробок, програм та стратегій розвитку і стимулювання дитячого читання. Це може стати предметом подальших наукових пошуків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь: ВТ “Перун”, 2001. – 1440 с.
2. Веселова Л. Читання дітей – нове мислення і перспективи // Світ дитячих бібліотек. – 2007. – № 3 (25). – С.3-5.
3. Гриценко З.О. Залучення дошкільників до художньої літератури в умовах сучасного соціокультурного середовища // Педагогіка. – 2006. – №2. – С.27-29.
4. Лукашевич М.П. Соціалізація. – К.: Либідь, 1998. – 306 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 т. – Т.3. – К.: Рад. школа, 1977.
6. Трохименко Г., Драган Р. Читання як нормативна основа соціальної поведінки дітей // Світ дитячих бібліотек. – 2005. – № 4(17). – С.3-5.

УДК 373.2.035

О.О. Стаєнна

ТВОРЧЕ ПРОЕКТУВАННЯ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкриваються особливості організації творчого проектування у громадянському вихованні дітей старшого дошкільного віку. Особлива увага приділена аналізу можливостей використання етнографічно-краснознавчих матеріалів в організації проектної діяльності дошкільників.

In the article are revealed the peculiarities of organization the creative projecting in the civil education of children of senior preschool age. The special attention is spared to the analysis of possibilities using of ethnographic local materials in the organization of project activity of children under school age.